

Mikä on viharikos?

Tietoa vammaisiin ihmisiin kohdistuvista viharikoksista

Tässä esitteessä kerrotaan

- mikä on viharikos
- mitä on vihapuhe
- mitä on syrjintä
- kenelle viharikoksista voi ilmoittaa
- kenelle syrjinnästä voi ilmoittaa
- mistä voit saada tukea

Kuvitukset ja graafinen suunnittelu: Pirita Tolvanen

FACTS TIEDOLLA FAKTA ČINJENICE
AGAINST VIHAA MOT PROTIV
HATE VASTAAN HAT MRZNIJE

OIKEUSMINISTERIÖ
JUSTITIEMINISTERIET

Tiedolla vihaa vastaan –hanke (Facts Against Hate) on saanut rahoitusta Euroopan Unionin perusoikeus-, tasa-arvo- ja kansalaisuus –ohjelmasta (2014-2020). Julkaisun sisällöt ovat täysin tekijöiden vastuulla, eivätkä ne välttämättä edusta Euroopan komission näkemyksiä.

Mikä on viharikos?

Viharikos on rikos, joka kohdistuu ihmiseen sen takia, että rikoksen uhri on vammainen tai kuuluu johonkin vähemmistöryhmään.

Viharikoksen peruste eli motiivi on vihamielisyys tai ennakkoluulot toista ihmistä tai ihmisryhmää kohtaan.

Mikä tahansa rikos voi olla viharikos, jos se on tehty ihmisen jonkin ominaisuuden, kuten vammaisuuden takia.

Yleisiä viharikoksia ovat pahoinpitely ja uhkaus

Poliisin tietojen mukaan viharikokset ovat yleensä pahoinpitelyjä tai sanallisia loukkauksia, kuten uhkauksia. Tyypillisiä viharikosten nimiä ovat myös syrjintä ja kiihottaminen kansanryhmää vastaan.

Viharikos koventaa rangaistusta

Rikoksen uhrin vammaisuus on rikoslainsäädännössä mainittu peruste rangaistuksen koventamiselle, jos vammaisuus on teon motiivi.

Suomen rikoslain mukaan tuomioistuin voi koventaa rangaistusta myös, jos rikoksen motiivina on jokin seuraavista:

- rotu
- ihonväri
- syntyperä
- kansallinen tai etninen alkuperä
- uskonto tai vakaumus
- seksuaalinen suuntautuminen

FACTS TIEDOLLA FAKTA ČINJENICE
AGAINST VIHAA MOT PROTIV
HATE VASTAAN HAT MRŽNJE

OIKEUSMINISTERIÖ
JUSTITIEMINISTERIET

Mitä tarkoitetaan vihapuheella?

Jokaisella on sananvapaus, mutta sananvapaudella on rajat. Sananvapauteen ei kuulu, että voit loukata muiden ihmisten oikeuksia.

Vihapuhe on muutakin kuin puhetta

Vihapuhe on viestintää, joka levittää tai lietsoo vihaa yhtä ihmistä tai ihmisryhmää vastaan. Viestintä voi olla puhetta, mutta se voi olla myös esimerkiksi eleitä, kirjoituksia, kuvia, symboleja, musiikkia, piirroksia ja elokuvia.

Vihapuhe on kielletty laissa

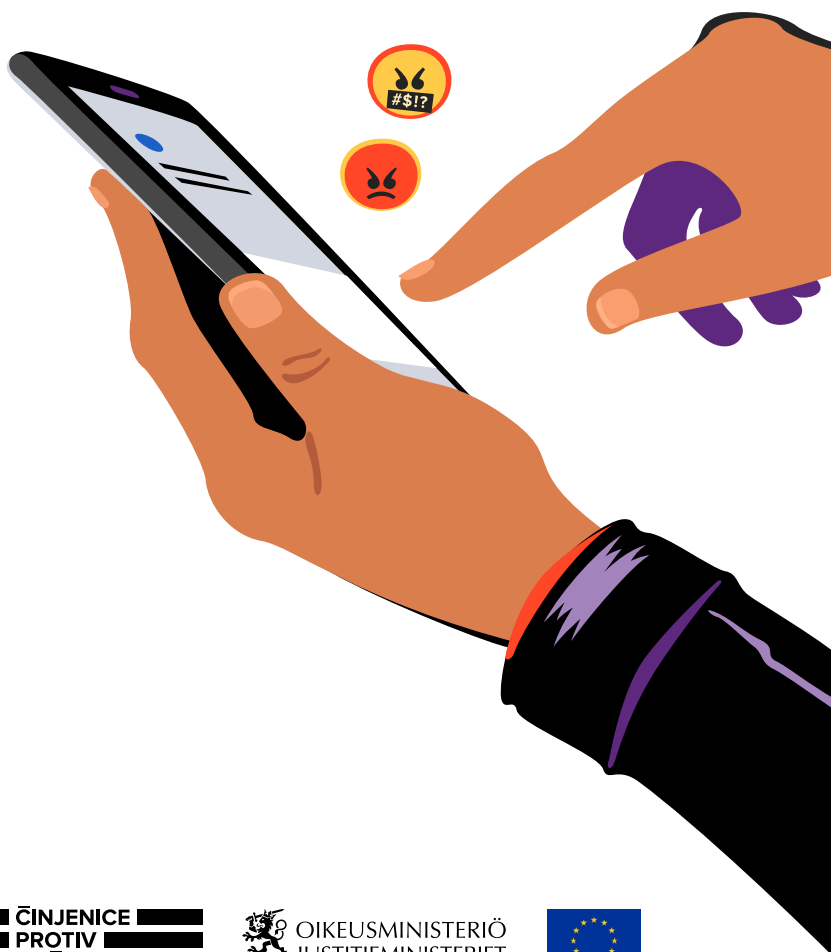
Osa vihapuheesta on rangaistavaa. Se tarkoittaa, että Suomen rikoslaki kieltää sen.

Poliisi, syyttäjä ja tuomari arvioivat prosessin eri vaiheissa, onko kyse rikoksesta.

Vihapuhe voi olla myös yhdenvertaisuuslaissa tai tasa-arvolaisissa kiellettyä syrjintää.

Esimerkiksi seuraavat voivat olla merkkejä vihapuheesta:

- Käytetään ilmaisuja, joissa uhataan, solvataan tai panetellaan jotakin ihmisryhmää kuten vammaisia.
- Hyväksytään väkivalta tai syrjintä jotakin ihmisryhmää kohtaan.
- Ihmisiä verrataan eläimiin tai loisiin.

FACTS TIEDOLLA FAKTA ČINJENICE
AGAINST VIHAA MOT PROTIV
HATE VASTAAN HAT MRŽNJE

OIKEUSMINISTERIÖ
JUSTITIEMINISTERIET

Mikä on syrjintää?

Syrjintä on kielletty laissa, mutta silti sitä tapahtuu. Syrjintää on ihmisen kohtelu muita huonommin jonkin häneen liittyvän ominaisuuden perusteella. Myös häirintä on syrjintää.

Ihmiset voivat kohdata syrjintää vammaisuuden vuoksi. Muita syrjintäperusteita ovat esimerkiksi:

- sukupuoli
- ikä
- etninen alkuperä
- kansalaisuus
- uskonto ja
- seksuaalinen suuntautuminen.

Mikä on häirintää?

Häirintää saattaa olla esimerkiksi kiusaaminen työpaikalla, koulussa tai asiakastilanteessa. Häirintää ovat tilanteet, joissa joku käyttäytyy sinua kohtaan nöyryyttävästi, alentavasti tai uhkaavasti.

Seksuaalinen häirintä voi olla esimerkiksi vihamielistä tai törkeää puhetta (esimerkiksi homottelu tai huorittelu) tai seksin ehdottamista. Se voi olla myös fyysistä koskettelua, joka tapahtuu ilman sinun lupaasi.

Sukupuoleen perustuva häirintä liittyy sukupuoleen, sukupuoli-identiteettiin tai sukupuolen ilmaisuun. Se on käytöstä, jolla pyritään halventamaan ja alentamaan toisen ihmisen sukupuolta.

Yhdenvertaisuusvaltuutetun sivuilla on lisää tietoa häirinnästä www.syrjinta.fi

Tasa-arvovaltuutetun sivuilta voit lukea lisää seksuaalisesta ja sukupuoleen perustuvasta häirinnästä www.tasa-arvo.fi

FACTS TIEDOLLA FAKTA ČINJENICE
AGAINST VIHAA MOT PROTIV
HATE VASTAAN HAT MRŽNJE

OIKEUSMINISTERIÖ
JUSTITIEMINISTERIET

Vain osa viharikoksista ilmoitetaan poliisille

Tutkimusten mukaan monet viharikoksen uhriksi joutuneet eivät tee rikosilmoitusta poliisille.

Poliisi saa tiedon vain osasta viharikoksia. Viharikoksen kokeneita on siten enemmän kuin poliisiin tietoon tulleita viharikoksia.

Viharikos aiheuttaa uhrille pelkoa ja eristäytymistä

Viharikoksen uhriksi joutuminen aiheuttaa uhrille vakavia seurauksia, kuten pelkoa ja eristäytymistä muista. Uhri voi pelätä, että hän joutuu uudelleen rikoksen kohteeksi, koska hän edustaa jotain vähemmistöä.

Uhrin lisäksi viharikos voi aiheuttaa pelkoa myös muissa, jotka kuuluvat samaan ryhmään. Seuraus voi olla, että samaan ryhmään kuuluvat eristäytyvät muista ja pelkäävät liikkua kodin ulkopuolella.

Viharikosten tekijät voivat olla uhrille tuntemattomia tai tuttuja, kuten sukulaisia tai naapureita. Uhrilla voi olla tekijään myös asiakassuhde.

Esimerkki epäilystä viharikoksesta:

Autolle oli tehty ilkivaltaa pysäköintipaikalla. Auto oli taloyhtiön pysäköintipaikalla, joka oli varattu liikuntarajoitteisille. Auton omistaja uskoi, että ilkivalta liittyi hänen vammaansa.

FACTS TIEDOLLA FAKTA ČINJENICE
AGAINST VIHAA MOT PROTIV
HATE VASTAAN HAT MRŽNJE

OIKEUSMINISTERIÖ
JUSTITIEMINISTERIET

Viharikoksesta ilmoittaminen on tärkeää

On monia syitä, joiden vuoksi viharikoksesta kannattaa ilmoittaa viranomaisille.

Kun viharikoksesta ilmoitetaan poliisille, se auttaa muodostamaan kokonais kuvan viharikoksista. Tällöin niihin voidaan puuttua ja ehkä myös estää viharikoksia tulevaisuudessa. Ilmoittaminen lisää myös tietoisuutta viharikoksista.

Ilmoittaminen voi johtaa siihen, että

- tekijä saa rangaistuksen
- tekijä ei tee tekoaan uudestaan
- tilanne ei muutu vakavammaksi.

Esimerkki epäilyistä viharikoksesta:

Mies herjasi baarissa toista asiakasta hänen vammansa takia ja töni tätä.

FACTS TIEDOLLA FAKTA ČINJENICE
AGAINST VIHAA MOT PROTIV
HATE VASTAAN HAT MRZnje

OIKEUSMINISTERIÖ
JUSTITIEMINISTERIET

Kenelle voi ilmoittaa viharikoksesta?

Jos olet rikoksen uhri tai todistaja, ilmoita rikoksesta poliisille.

Uhri tai rikoksen todistaja voi tehdä rikosilmoituksen millä tahansa poliisilaitoksella. Sen voi tehdä käymällä henkilökohtaisesti poliisilaitoksella.

Poliisin nettisivujen kautta voit tehdä rikosilmoituksen vähäisissä rikoksissa, jotka eivät vaadi poliisilta välittömiä toimenpiteitä. Kiireellisissä tilanteissa soita yleiseen hätänumeroon 112.

Kerro, jos epäilet viharikosta

On tärkeää kertoa poliisille kaikki asiat, jotka liittyvät rikokseen. Kerro, jos epäilet, että rikoksen tekijällä oli vihamotiivi. Vihamotiivista kertominen on tärkeää, sillä rikoksesta seuraavaa rangaistusta voidaan koventaa, jos kyseessä on viharikos.

Poliisilaitosten yhteystiedot löydät osoitteesta www.poliisi.fi/yhteystiedot

Esimerkki epäilystä viharikoksesta:

Henkilöä nimeltään julkisessa Facebook-ryhmässä hänen vammaisuutensa takia.

FACTS TIEDOLLA FAKTA ČINJENICE
AGAINST VIHAA MOT PROTIV
HATE VASTAAN HAT MRZNIJE

OIKEUSMINISTERIÖ
JUSTITIEMINISTERIET

Kenelle voi ilmoittaa syrjinnästä?

Voit ottaa yhdenvertaisuusvaltuutettuun yhteyttä, jos olet kokenut syrjintää jonkin henkilöön liittyvän syyn perusteella.

Henkilöön liittyviä syitä ovat esimerkiksi

- vammaisuus
- terveydentila
- ikä
- etninen alkuperä
- kansalaisuus
- uskonto
- vakaumus
- mielipide
- poliittinen toiminta
- perhesuhteet
- seksuaalinen suuntautuneisuus.

Voit olla yhteydessä

yhdenvertaisuusvaltuutettuun täyttämällä yhteydenottolomakkeen, lähettämällä sähköpostia, soittamalla päivystykseen, lähettämällä kirjeen tai chatin kautta.

www.syrjinta.fi

Voit ottaa **tasa-arvovaltuutettuun** yhteyttä, jos olet kokenut syrjintää sukupuolen, sukupuoli-identiteetin tai sukupuolen ilmaisun perusteella. Voit olla yhteydessä tasa-arvovaltuutettuun soittamalla neuvontapuhelimeen tai lähettämällä sähköpostia. www.tasa-arvo.fi

Työelämässä tapahtuvaa syrjintää valvoo **aluehallintovirasto**. www.tyosuojelu.fi/tyosuuhde/yhdenvertaisuus

Potilasasiamies neuvoo terveydenhuollon asiakkaita

Jos epäilet, että olet joutunut viharikoksen tai syrjinnän kohteeksi terveydenhuollossa, voit olla yhteydessä myös potilasasiamieheen.

Kaikissa terveydenhuollon yksiköissä on potilasasiamies, joka antaa neuvoja. Potilasasiamiehen yhteystiedot saa hoitopaikasta.

Sosiaaliasiamies neuvoo sosiaalihuollon asiakkaita

Sosiaalihuollon asiakas voi tehdä muistutuksen tai kannella syrjinnästä, jos se on tapahtunut sosiaalihuollon palvelussa. Kaikissa kunnissa on sosiaaliasiamies, joka antaa neuvoja.

FACTS TIEDOLLA FAKTA ČINJENICE
AGAINST VIHAA MOT PROTIV
HATE VASTAAN HAT MRZNJE

OIKEUSMINISTERIÖ
JUSTITIEMINISTERIET

Mistä saa tukea?

Jos joudut itse rikoksen uhriksi tai todistajaksi, se voi herättää voimakkaita tunteita. Monet kokevat esimerkiksi ahdistusta, pelkoa ja turvattomuutta. On tärkeää, että pyydät tukea, jos koet siihen tarvetta.

Rikoksen uhrin saavat tukea ja neuvontaa Rikosuhripäivystyksestä (www.riku.fi). Tarvittaessa käytetään tulkkia. Rikosuhripäivystykseen voi olla yhteydessä puhelimitse tai verkossa.

Vammaisjärjestöt tarjoavat vertaistukea vammaisille ja pitkäaikaissairaille ihmisille ja tarjoavat neuvoja. Lista vammaisjärjestöistä on osoitteessa: <https://thl.fi/fi/web/vammaispalvelujen-kasikirja/vammaisuus-yhteiskunnassa/vammaisalan-toimijoita-ja-jarjestoja>

[yhdenvertaisuus.fi/
vihapuhe](http://yhdenvertaisuus.fi/vihapuhe)

FACTS TIEDOLLA FAKTA ČINJENICE
AGAINST VIHAA MOT PROTIV
HATE VASTAAN HAT MRŽNJE

OIKEUSMINISTERIÖ
JUSTITIEMINISTERIET

Tiedolla vihaa vastaan –hanke (Facts Against Hate) on saanut rahoitusta Euroopan Unionin perusoikeus-, tasa-arvo- ja kansalaisuus –ohjelmasta (2014–2020). Julkaisun sisällöt ovat täysin tekijöiden vastuulla, eivätkä ne välttämättä edusta Euroopan komission näkemyksiä.